

KÖZÖSSÉG ÁLTAL TÁMOGATOTT MEZŐGAZDASÁG: ILLÚZIÓ VAGY ALTERNATÍVA?

SZERZŐ: Doró Viktória

Városban élve hozzászoktunk, hogy a boltok polcain bármely évszakban mindenféle élelmiszert megtalálunk. Tudatos, a fenntarthatóságot szem előtt tartó fogyasztóként azonban már nem érhetjük be ismeretlen származási helyű, ki tudja, mivel kezelt, vitamin- és ásványianyag-tartalomban silány minőséggel. Mi lehet a megoldás? Hogyan válhat az élelmiszer útja átláthatóvá? Miként alakulhat ki közvetlen, bizalmi kapcsolat termelő és fogyasztó között? Egyáltalán: lehetséges ez?

A földből élők tudják, hogy a gazdálkodás nehéz kenyér. A vetőmag beszerzése, az öntözés, az esetleges növényvédő szerek, gyom- és rovarirtók jelentős összeget emésztenek fel (az pedig még többet, ha ökológiai gazdálkodást szeretnénk folytatni). Nem beszélve az időjárásnak való kitettségéről, amit befolyásolni – egyelőre – nem tudunk. Tavaszal még fagyhat, vagy jöhet egy jégeső, ami elpusztítja a termést. Ráadásul az az idő, ami egy gazdaságban a terület megműveléséhez szükséges, sok más élménytől fosztja meg a gazdákat, hiszen napi 10-12 vagy akár ennél is több munkaórát kíván.

Mégis, napjainkban egyfajta trenddé vált a vidéki létről mint romantikus, idealizált álomképről beszélni. Sőt egyre több olyan városlakó van, aki nemcsak álmodozik róla, hanem minden hidat felégetve maga mögött, földet vesz, és gazdálkodásba fog. Gond akkor van, ha ezt előképzettség, szakmai tudás nélkül, felkészületlenül teszi.

Egyéni gazdálkodók

Ugyanis egy gazdaság nemcsak pénzt és rengeteg időt követel meg a termelőtől, de szakmai hozzáértést is. Ismerni kell a termelni kívánt növények igényeit, a rájuk veszélyes kórokozókat, azok természetes ellenségeit, kezelési módjait csakúgy, mint azt, hogy melyik zöldség mivel társítható, és mivel nem.

Fontos tehát eldönteni még a városi életmód felhagyása előtt, hogy mi a cél: szabadidős elfoglaltságot, vidéki romantikát keresünk, vagy főfoglalkozású termelővé szeretnénk válni.

Ha az utóbbi, akkor több lehetőség közül választhatunk.

Az őstermelői igazolvány megszerzése nem nehéz, ennek birtokában már kijárhatunk a helyi termelői piacra értékesíteni a portékánkat. Persze az igény a friss, szezonális termékekre főként a városokban jelentkezik, ez esetben pedig a szállítás költségével is számolni kell. Sok termelőnek gondot okoz az ezzel járó pluszkiadás, ráadásul azt is a termék árba kell beépíteni, ha nem akarnak veszteségesse válni. Épp ezért jöttek létre olyan speciális szerveződések, amikor több termelő együtt árulja a termékeit. Amiatt is megéri közösen – egy cégér alatt – megjelenni, mert ezáltal az értékesítés terhetől is mentesülnek a gazdák.

Jó példa erre a kisberényi közösség, amely – kiegészülve más, környékbeli vegyszermentes gazdálkodást folytató termelőkkel – elsősorban a fonyódi, káptalanfői és kaposvári piacon árul.

De idesorolható a Youtyúk is, amelyet három családi gazdaság alkot. A szabadon tartott baromfityénésztésből élő gazdaságoktól az online felületen lehet tojást rendelni (kvázi örökbe fogadni egy-egy tyúkot), a kifizetés is itt történik, majd a megjelölt átvevőpontokról lehet a tojásokat elhozni.

Aki nem piacra termelne, hanem egy anyagi biztonságot jelentő, fix helynek adná tovább az élelmiszert, az felveheti a kapcsolatot egy Fenntartható Vendéglátóhellyel. (A minősítést a Felelős Gasztrohős Alapítvány adja ki olyan vendéglátóhelyeknek, amelyek teljesítik a kritériumaikat, és nemcsak a menü, hanem a működés szintjén is fenntarthatóságra törekcsenek.) Ahhoz azonban, hogy egy étterem beszállítójává válhasson valaki, komoly elvárásoknak kell megfelelni, amin sokan elvéreznek. A vendéglátóhelyek ugyanis nemcsak állandóan magas minőséget, de nagy mennyiséget és folyamatos termelést követelnek meg. Ez egy rövid termésidőű zöldségnél vagy gyümölcsnél irreális elvárás, hiszen szeptemberben hiába szeretne az étterem epres desszertet kínálni, ha egyszer véget ért a szezon. Szerencsére egyre több olyan vendéglátóhely van, amely bízik a hazai alap-

ELTE

EGYÜTT A KÖRNYEZETTUDATOS SZEMLÉLETÉRT

Gyakorlatban a fenntarthatóságért!

Az ELTE Együtt a Környezettudatos Szemléletért (EKSZ) intézményi fenntarthatósági program aktív környezetvédelmi munkába, akciókba von be önkénteseket a közösségformálás eszközével.

A fenntarthatósági munkacsoportok – amelyeknek több mint 250 tagja van – egyik fő feladata a szelektív hulladékgyűjtés lebonyolítása, de legalább ilyen fontos a környezeti szemléletformálás is. Ennek keretén belül a tagok fenntarthatósági napokat, hulladékból alkotó kézműves workshopokat, fogyasztáscsökkentő kampányokat szerveznek. Az önkéntesek a „Gondolkozz globálisan! Cselekedj lokálisan!” elvet valósítják meg a gyakorlatban.

Amennyiben egyetért az ELTE EKSZ céljaival, azaz a környezeti terhelés csökkentésével, a szén-dioxid-kibocsátás minimalizálásával és egy környezettudatosabb életmód kialakításával, kérjük, támogassa munkánkat!

Mind tárgyi, mind pénzdományokat köszönettel fogadunk!

Elérhetőség és bővebb információ:

www.fenntarthatosag.elte.hu

www.facebook.com/elteeksz

Bankszámlaszám: Vezér Hallgatói Egyesület

CIB Bank: 10700581-43024005-51100005

anyagok magas minőségében, és külföldi beszállítók helyett egyenesen a gazdákkal szerződik le. Ezeknek az sem okoz gondot, ha bizonyos ételek nem kerülnek az étlapjukra, mert a hozzájuk szükséges alapanyagok nem szerezhetők be Magyarországról. (Erre példa a Házikó, ahol nem készítenek csokoládés vagy fahéjas ételeket.)

A közösségi gazdálkodás formái

Az utóbbi években – a francia, német és svájci példákat követve – már Magyarországon is feltűntek azok az alternatív közösségi mezőgazdasági modellek (CSA/AMAP: Association pour le Maintien de l'Agriculture Paysanne – együttműködés a helyi kistermelői mezőgazdálkodás fennmaradásáért), ahol a gazdák a vásárlók (=közösség) anyagi támogatásával képesek szinte egész évben friss és egészséges élelmiszereket termelni. Ezek a rendszerek támogatják a helyi kisközösségek kialakulását, erősítik a lokális gazdaságot, és segítik a vidéki térség fennmaradását.

A közösségi gazdálkodás különböző fajtái a gyakorlatba

ültetik át a fenntartható élelmiszer-fogyasztás alapelveit. Az első svájci közösség 1978-ban jött létre. Ma a társulási formák között találunk szövetkezetet, szervezetet és magánkezdeményezést is, ahogy biominősítésű, vegyszermentes, de biominősítéssel nem rendelkező gazdaságot is.

Mindegyik célja a közelben élő vásárlók biztonságos, friss szezonális élelmiszerhez juttatása értékesítők nélkül, egyenesen a gazdá(k)tól. Fontos szempont, hogy a környezeti terhelést a szállítás minimalizálásával is csökkentsék. Van, ahol például megszabják, hogy csak a település 50 km-es körzetéből származhat az élelmiszer. De ez az oka annak is, hogy a dobozok kiszállítása miatt heti rendszerességgel, fix átvevőpont(ok)ra történik.

A **bevásárlóközösség** egy olyan – többnyire online felületen elérhető – közvetítő szervezeten keresztül megvalósuló alternatív mezőgazdasági modell, amely hozzásegíti a városlakókat ahhoz, hogy a termelőktől vásárolhassanak friss élelmiszereket (zöldséget, gyümölcsöt, hús- és sajt készítményeket, mézet, lekvárt, krémeket, szörpöket).

DOBOZRENDSZER

A közösségi gazdaságok és a bevásárlóközösségek áruszállításra dobozt használnak, ami egyfajta mértékegységként jelenik meg ezeknél az alternatív mezőgazdasági modelleknél. Általában heti rendszerességgel érkezik az átvevőhelyre egy vagy több gazdától egy doboznyi friss zöldség, gyümölcs. A bevásárlóközösségek esetében a doboz tartalmát kell kifizetni (a rendelés gyakorisága igény szerint megválasztható), míg a közösségi gazdaságoknál a fizetés előre történik, egy teljes szezonra, és nem az egyes dobozok tartalmát, hanem a termelő befektetett munkáját fedezi.

A bevásárlóközösség tagjai több gazda termékei közül válogathatnak, illetve a heti dobozok kínálata is több termelő – épp szezonális – termékeiből áll össze. A rendelés igény szerinti.

Az ételmiszer útja nyomon követhető, amiről a vásárlók maguk is meggyőződhetnek, mivel a gazdaságok látogathatók. A bevásárlóközösség fontos eleme a vásárlói visszajelzés, vélemény, javaslat, mert a kínálat ezek ismeretében módosul. Bevásárlóközösség például a Budapesten 8 átvevőponttal működő Szatyorbolt és a NokedTerem.

A **közösségi gazdaságokban** közvetlen a tagok kapcsolata a termelővel, de csakis egy termelővel. Ennek a modell-

nek az alapja ugyanis a hosszú távú elköteleződés, egyfajta tagság, ahol a tagdíjért cserébe a gazda biztosítja a friss, egészséges szezonális termékeket. Ez esetben nincs ára a heti dobozoknak, hiszen a tagok nem a konkrét termékeket fizetik ki, hanem magát a befektetett munkát – előre. Ez anyagi biztonságot, tervezhetőséget jelent a gazdának. Ugyanakkor a tagok vállalják a gazdálkodással járó kockázatot is. Azaz elfogadják, hogy egy rossz, esős vagy épp aszályos évben kevesebb zöldség lesz, és ugyanígy fordítva: egy jó évben több finomság érkezik a heti dobozban.

A gazdaság méretétől és a termesztett zöldségek, gyümölcsök, fűszernövények mennyiségétől, változatosságától függően vannak gazdaságok, amelyekkel 4 hónapra, de akadnak, amelyekkel 7 hónapra lehet szerződni. A vállalt időszakban minden héten érkezik a doboz a fix átvevőpontra (néhány helyen házhozzállítást is vállalnak). A közösségi mezőgazdaság sikerét mutatja, hogy nagyon nehéz bejutni egy már kialakult közösségbe.

Az egyik legsikeresebb és legrégebbi AMAP rendszerben működő gazdaság a 2010-ben Pusztaszeren létrehozott Évkerék Ökotanya. Innen hetente Szegedre, kéthetente Budapestre szállítják a friss termékekkel telerakott dobozokat. Mintegy 40 család ételmezését képesek biztosítani 6 hektárnyi területükön. Ahhoz, hogy mára 8-10-féle zöldséget, fűszernövényt tudjanak a heti dobozokba tenni, közel 100 fajtát termesztenek szakaszos vetéssel, de van fűtetlen fóliasátruk és trágyatalpas melegágyuk is. Sikerük részben felkészültségüknek köszönhető. Mielőtt belevágtak, a házaspár hosszú időn át tanulmányozta a már működő külföldi és hazai gazdaságokat, és részt vettek a Tudatos Vásárlók Egyesülete által szervezett előadásokon, képzéseken is.

Közösségépítés

A közösségi gazdálkodásban – nevéből fakadóan – fontos szerep jut a közösségnek, azaz a tagoknak is a gazdaság fenntartásában. Ez pedig nem csak az előfinanszírozásban valósul meg. Önkéntes munkát vállalhatnak a gazdaságban, szervezett programokon vehetnek részt, kapcsolatot építhetnek, és megoszthatják egymással a tapasztalataikat.

A közösséget azonban legjobban a közös célok és értékek tartják össze, ez adja az alapját ennek a modellnek. Ilyen célok és értékek, hogy egy fenntartható mezőgazdasági alternatívát támogatnak, amivel munkahelyet és megélhetési lehetőséget biztosítanak a vidéken élők számára. De szempont lehet a régi, hagyományos, kézműves termelési eljárások megőrzése és a biofajok és fajták változatosságának fenntartása is.